

še marsikaj drugega. Razmerje značaja do okolja, to prelivanje, medsebojno vplivanje je pravzaprav gonilna sila na dnu naših nehanj. Nad vsem tem pa stoji nekaj mirno, nepremakljivo, ki je več kakor življenje in njega zakoni: morala. — Vse drugo v ti drami se mi zdi le neobhodno potrebna koloratura, da je slika bližja našim očem: pustolovska majorka Benedek, tip žensk, ki pridejo od spodaj; imajo spretno družabno drznost in nosijo svojo dušo vrhu kože — polkovnik Carneri naj bi bil »norma«, nesimpatičen poštenjak, — njegova hči Adela majhen protitip Kasiji, rafinirano vzgojen vojaški otrok brez lastne poteze — vse skupaj samo kontrast Kasije.

Širokega razmaha dejanje nima in ga tudi ne išče. Res dramatično je pravzaprav drugo dejanje, kjer se koncertna scena malone grandiozna dvigne. Pravtako ostro napet je prizor zaslíšavanja, ki bi pa spadal že v tretje dejanje.

Dva kulturna kroga se stikata v drami: civilizacija z nazori, neplemenska srednjeevropska kultura in vzhodna, plemenska, kjer so prvine še žive in jih noben nov red ne uduši. Zato Kasija ni samo ženska, p l e m e je važna komponenta njenega bistva. Tu sem spada tudi njena mati Persida, ki pa v dejanje ne sega, ker je le veren posnetek. S kulturnim momentom je dobila drama širšo podlago, zato bo lahko šla preko mej našega jezika.

Da bi sodili zaenkrat dramo po učinku na odru, se mi zdi napačno. To, kar imenujemo notranjo vrednost dela, deluje počasi in išče šele svojih ljudi. Majcenova drama je gotovo eno tistih del, ki bodo šele našla predstavitelje in širše razumevanje. Kljub temu, da je pri uprizoritvi režiser Šest scenični problem izredno srečno rešil, smo mogli dramo uživati le iz knjige, ker niso vsi igralci mogli dati tekstu življenja. Je namreč toliko podrobnosti, ki so pravtako važne kakor osnovne poteze, da ni podal človeka, kdor jih ne najde in ne izrazi. Pa to spada drugam.

Če pomislimo, da je to dramatični prvenec, pisan ob času, ko na mirno, preiščeno delo skoro ni mogoče misliti, moramo to delce občudovati kot pojav zase. Po Cankarjevi smrti nimamo človeka, ki bi znal neposredno doživeti pesniško tako ustaljeno podati kakor je to storil Majcen. Delo, ki je nastalo tik ob dogodkih, nima niti trohice priložnostnega na sebi. Delo s tako strogim notranjim redom in tako samosvojem jezikom razodeva močnega duha; Slovenec, ki je ustvaril osebo dr. Levaya, je prestopil tla province.

France Koblar.

Anton Melik: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. I. del. Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1919. Str. 228. Cena 10 K, po pošti 10 K 80 vin.

V uvodu pravi pisatelj, da naj nudi ta zgodovina splošen pregled. In to je. Doslej ga še nismo imeli. Obsega v 21 poglavjih tvarino do konca srednjega veka, lepo sestavljeno in razdeljeno. Poglavja so ta-le: Zemljepisna lega južnoslovanskega ozemlja; predсловanska doba; naše ozemlje za preseljevanja narodov; o starih Slovanih; južni Slovani se naselijo po Balkanskem polotoku; Sloveni v novi domovini; Slovenci v 7. in 8. stoletju; stiki Slovencev s Franki, Ljudevit Posavski, Pribina in Kocelj v Panoniji; dalmatinska Hrvatska v 9. sto-

letju; srbske države v 9. in 10. stoletju; država macedonskih Slovanov; doba hrvatskih kraljev, konec hrvatske samostojnosti; Srbi v 11. in 12. stoletju; slovenske pokrajine v 10.—13. stoletju, Otokar, Habsburžani; Hrvatska združena z Ogrsko, Arpadoviči, Anžuvinci; Srbija za Nemanjičev; Bosna za Kotromaničev; Srbi po bitki ob Marici, bitka na Kosovem; Bosna in Hrvatska v 15. stoletju; Dubrovnik; slovenske pokrajine v 14. in 15. stoletju; sklep. Takih strani, kakor so str. 188—195 (kulturni pregled srednjeveške Srbije), bi si želeli v knjigi desetkrat več; knjiga bi bila sicer obsežnejša, a nje vrednost bi silno pridobila. Pri drugi izdaji naj bi se to vpoštevalo. V splošnem knjigo prav toplo priporočamo.

V. Š.

Š. Gregorčič. Napsal Dr. Stříbrný. (Odtisk z Časopisu Musea Král. Českého 1918.) Strani 85.

Dva načina sta — kolikor je meni znano — za globlje proučavanje liričnega pesnika: ali skušamo, oprti na resnico, da je datum lirične pesmi najboljša razlaga, dognati čas in razmere, v katerih je pesem nastala, in ob tej opori študiramo pesnikov razvoj in rast, ali pa gledamo na vse pesmi dotičnega pesnika obenem, kakor da so v eni vrsti pred nami, pa jih po vsebini itd. delimo v razne skupine. Prvi način je gotovo zanimivejši, drugi je bolj mehaničen, a časih — če nam je pesnik vsak datum zabrisal — edino možen. Že starega Horaca čitajo eni po prvi, drugi po drugi metodi. Našega Prešerna je kronološko — torej po razvoju — uredil in razložil dr. Žigon v svoji Prešernovi Čitanki (tiskani že l. 1913.!! v Celovcu, a še do danes ne obelodanjeni; kdaj bo to? Ali čakate še hujske duševne lakote?!) Tudi dr. Grafenauer hodi v obeh svojih Zgodovinah slovenskega slovstva prvo pot. (Ne razumem, kako more dr. Stříbrný o. c. 73 Grafenauerjevo metodo imenovati deskriptivno; genetična je ali evolucijska, če hočete.) Drugo pot — ta je deskriptivna, opisovalna — si je izbral češki slovstveni zgodovinar Stříbrný, ki je — l. 1916. v vojni službi se nahajajoč v Pulju — napisal za Čehe 85 strani vel. osmerke dolgo razpravo o S. Gregorčiču. To je doslej pač najdaljše in največje delo o Gregorčiču. Pisano je s filološko natančnostjo. Ker ta način analize utegne posebno zanimati zrelejši dijake, ki si radi izbero za predavanje tega ali onega našega lirika, naj malo natančneje poročamo o razpravi dr. Stříbrneho.

V 5 oddelkih je obdelana vsa snov. V I (str. 1—9) čitamo znane nam životopisne podatke ter bibliografijo pesnikovih del. Poglavje II (str. 9—38) deli vse pesmi (približno 260 jih je) nekako v te-le skupine: v pesmi, v katerih G. govori o bistvu poezije in posebe svoje poezije (poezija je hčerka nebes), pesem se rodi iz božanstvenega navdušenja: IV. zvezek, str. 6; sem spadajo III 56, 63; njegova poezija hoče služiti narodu, je torej tendenčna: III 38, IV Moje pesmi, II Moje gosli, ib. Mojim slavlilcem, IV V obrambo (1.), zlasti hoče vzbujati sočutje do bednih ljudi; drugo skupino tvorijo pesmi, v katerih pesnik govori o sebi (subjektivna lirika): o svoji solnčni mladosti v plavinskem raju, o skrivnosti, ki jo je nesel s seboj v grob (III 16 in III 17, I Pogled v nedolžno oko, IV Le enkrat, II Ne zveni mi!); tretja, največja skupina govori o človeku sploh in življenju človeškim, o